

Sosyal Ayrışmaların Mekânsal İzdüşümü: Suriyeli Kent Mültecileri Üzerine Bir Tartışma

Spatial reflection of social segregations: a discussion on Syrian urban refugees

Mim Sertaç Tümtaş*¹

¹Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

Öz: 2011 yılı Nisan ayında, Suriye’de yaşanan protesto olaylarının iç savaşa dönüşmesi akabinde, 22 milyonun üzerinde insanın yaşadığı Suriye’de nüfusun yarısından fazlası yerinden edilmiştir. Bu yerinden edilenlerin 5.020.470’i ülkesini terk ederek komşu ülkelere sığınmıştır. Sığınılan ülkelerin başında ise Türkiye gelmiştir. 29 Nisan 2011 tarihinde Hatay’ın Cilvegözü sınır kapısından 252 kişilik grupla başlayan, Suriye’den Türkiye’ye karşı kitlesel göç hareketi, savaş mağduru herkese kapılarının açık olduğunu belirten “açık kapı politikası” ile durmaksızın devam etmiş ve 27 Eylül 2018 tarihi itibarıyla 3.567.658 mültecinin Türkiye’nin 7 bölgesine ve 81 iline yayılması ile sonuçlanmıştır. Bu çalışmada, Suriyeli mültecilerin Türkiye’ye zorunlu göçünden sonra yeni toplumsal yapıda oluşan sosyal dışlama dinamiklerinin mekânsal boyutu irdelenecektir. Bu doğrultuda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün paylaştığı resmi rakamlara göre, 207.567 kayıtlı Suriyeli mültecinin (kent nüfusunun %11,57’si) yaşadığı Mersin’de, yerli halkın Suriyeli mültecilere karşı tutumlarını ve bu tutumlarının mekânsal yapıya etkilerini belirlemeye yönelik saha araştırması yapılmıştır. Suriyeli mülteci nüfus yoğunluğunun yanında, özellikle 1990 sonrası yaşanan zorunlu göç sürecini en travmatik yaşayan kentlerden biri olması ve bütün bunların mekânsal yapıdaki belirgin etkisi, Mersin’in bu araştırmada seçilmesinin en önemli nedenidir

Anahtar Kelimeler: Göç, Mekan, Sosyal Ayrışma, Mültecilik, Suriye, Mersin

Abstract: In April 2011, after the protest events in Syria were transformed into civil war, more than half of the population in Syria, where more than 22 million people live, was displaced. 5,020,470 of those displaced abandoned their country and took refuge in neighboring countries. At the beginning of the asylum country it has become Turkey. 29 April 2011 in Hatay Cilvegozu border gate 252 people groups, beginning from Syria against Turkey, mass migration movement, war victims, indicating that the deficit of everyone to door "open door policy" with a ceaselessly continued and as of September 27, 2018 the day of the 7 regions of Turkey 3,567,658 refugees and resulted in the spread to 81 provinces. In this study, after the forced migration of Syrian refugees in Turkey a new social structure composed of dynamic spatial dimension of social exclusion will be discussed. According to official figures shared by the General Directorate of Immigration, a survey was conducted on the attitudes of the indigenous people towards the Syrian refugees and their effects on the spatial structure in Mersin where 207,567 registered Syrian refugees (11,57% of the urban population) lived. In addition to the population density of Syrian refugees, especially the post-1990 forced migration process is one of the most traumatic cities and the significant effect of all these on the spatial structure is the most important reason why Mersin is selected in this research.

Keywords: Migration, Space, Social Segregation, Refugees, Syria, Mersin

* İletişim yazarı: Mim Sertaç Tümtaş, e-posta: mimsertac@mehmetakif.edu.tr

1. Giriş

2011 yılı Nisan ayında, Suriye’de yaşanan protesto olaylarının iç savaşa dönüşmesi akabinde, 22 milyonun üzerinde insanın yaşadığı Suriye’de nüfusun yarısından fazlası yerinden edilmiştir. Bu yerinden edilenlerin 5.020.470’i ülkesini terk ederek komşu ülkelere sığınmıştır. Sığınılan ülkelerin başında ise Türkiye gelmiştir. 29 Nisan 2011 tarihinde Hatay’ın Cilvegözü sınır kapısından 252 kişilik grupla başlayan, Suriye’den Türkiye’ye karşı kitlesel göç hareketi, savaş mağduru herkese kapılarının açık olduğunu belirten “açık kapı politikası” ile durmaksızın devam etmiş ve 27 Eylül 2018 tarihi itibarıyla 3.567.658 mültecinin Türkiye’nin 7 bölgesine ve 81 iline yayılması ile sonuçlanmıştır.

Ülkenin çok kültürlü ve kimlikli sosyolojik yapısına kitlesel bir şekilde milyonlarca Suriyelinin girmesi, toplumsal kabul noktasında birtakım sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Türkiye toplumu ilk etapta, gelen mültecilere, savaş mağduru olmaları, din kardeşi, misafir vb. söylemler ile hoşgörü ile yaklaşmış ve bu doğrultuda da mültecilere karşı toplumsal kabul oranı yüksek olmuştur. Ancak süreç içerisinde “misafirliğin” uzaması, başta istihdam piyasası olmak üzere, gündelik yaşamda mültecilerin varlığının hissedilmesi, mültecilerin Türkiye için kalıcılığının tartışılmasıyla birlikte toplumsal kabul oranının düştüğü görülmüştür. Bu doğrultuda da Suriyeli mültecilere karşı ayrımcılık ile başlayan süreç, toplumsal dışlanmaya ve hatta başta İzmir, Mersin, Adana olmak üzere yer yer toplumsal çatışmalara dönüşmüştür. Şüphesiz ki bütün sürecin mekânsal yapıdaki izdüşümü ise ayrılmış mekânsal yapıların ortaya çıkması olmuştur.

Bu çalışmada, Suriyeli mültecilerin Türkiye’ye zorunlu göçünden sonra yeni toplumsal yapıda oluşan sosyal dışlama dinamiklerinin mekânsal boyutu irdelenecektir. Bu doğrultuda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün paylaştığı resmi rakamlara göre, 207.567 kayıtlı Suriyeli mültecinin (kent nüfusunun %11,57’si) yaşadığı Mersin’de, yerli halkın Suriyeli mültecilere karşı tutumlarını ve bu tutumlarının mekânsal yapıya etkilerini belirlemeye yönelik saha araştırması yapılmıştır. Suriyeli mülteci nüfus yoğunluğunun yanında, özellikle 1990 sonrası yaşanan zorunlu göç sürecini en travmatik yaşayan kentlerden biri olması ve bütün bunların mekânsal yapıdaki belirgin etkisi, Mersin’in bu çalışmada seçilmesinin en önemli nedenidir

2. Sosyal ve Mekânsal Ayrışmalar Üzerine Kısa Bir Tartışma[†]

Bir gruba dahil edilme veya dışlanma süreçleri olarak sosyal ayrışma, toplumun bir gruba ve/veya grup dışında bölünmeleridir. Toplumdaki bölünmeler bireysel veya toplumsal olarak farklı seviyelerde, mahalleler ya da aile düzeyinde gerçekleşmektedir. Bölünme süreçlerinin her birinde ise, gruba dahil olma veya dışlanma süreçleri vardır (Wallace,1980:135). Sosyal ayrışma kavramının içeriği çoğunluk grubunun toplumdaki azınlık ya da istenmeyen gruba karşı ilişki kurmaktan kaçınması ya da diğerlerine karşı yabancılaşmasını ifade etmektedir (Boal,2005:68). O halde sosyal ayrışma insanların bölümlere ayrılması anlamına da gelmektedir. Belirli bir mekan, insanları kendi içerisinde korumacı bir şekilde barındırmaktadır. Yani sosyal ayrışma mekansal örgütlenme ile gerçekleşmektedir (Wallace,1980:139). Buna göre günümüzde hemen her mekansal ölçekte, farklı etmenlerle, farklı boyutlarda görülen sosyal ayrışma, kavramsal olarak, farklı gruplar arasında ortaya çıkan, bir takım eşitsizlikler sonucu oluşan, sosyo-ekonomik ve/veya kültürel açıdan farklı grupların birbirleri ile iletişimlerinin kesilmesini ve birbirlerine karşı olumlu duyarlılıklarının kaybolması ya da duyarsızlaşmalarını ifade etmektedir. Turner (1997:132) “bütün toplumların, sınıf, statü ve güç bakımından eşitsiz” olduğunu söylemektedir, ancak sosyal ayrışma neden olan eşitsizlikler genel olarak toplumun değil Verma’nın vurguladığı (Akt.Baumann,2006:101) “toplumu oluşturan kültürel grupların”

[†] Bu bölüm yazarın Kent, Mekan ve Ayrışma Kitabından derlenmiştir. Bknz. Tümtaş (2012).

arasında görülen eşitsizliklerdir. Bu eşitsizlikler eğitim, sağlık vb. herhangi bir kaynağa erişme güçlüğünden kaynaklı fırsat eşitsizliğinden olabileceği gibi, bizzat Kapitalizmin yarattığı, gelir, cinsiyet, etnisite, göçmenlik vb. orjinli eşitsiz ilişkilerden de olabilmektedir. Bu tarz eşitsizliklerin yarattığı sosyal ayrışmanın en belirgin sonuçlarından biri de farklı grupların yaşam alanlarının da farklılaşmasıdır. Zira, (Duncan ve Lieberson'un da belirttiği gibi (1975:96) sosyal ilişkiler kaçınılmaz olarak mekansal ilişkilerle bağlantılıdır.

Sonuç olarak günümüzde kimi kentlerde iletişimsiz grupların varlığı yadsınamaz bir gerçekliktir. Özellikle metropol kentlerde, Sjoberg'in de (2002:40) vurguladığı gibi, yaşam alanlarının kapıları neredeyse kilitlenen duvarlarla birbirlerinden ayrılmıştır. Buralarda yaşayan semt sakinleri keskin toplumsal farklılaşmayı yansıtmaktadır. Böylece etnik gruplar ayrı yerlerde konumlanmaktadır. Böylece ayrı kültürlerden insanlar bir arada ve daha aşağı sınıflar ve adeta kast dışında olanlar kentin önemli etkinliklerinden uzak olan yerlerde oturmaktadırlar. Bu sürecin nihai sonucu ise gruplar arasındaki sosyal ayrışmanın genellikle toplumsal dışlanmaya dönüşmesidir.

Sosyal ayrışma ve sosyal ayrışmanın türevlerinin (sosyal polarizasyon, toplumsal dışlanma vb.) mekansal boyuttaki yansımaları fiziksel ayrışma olarak değerlendirilmektedir. Genel olarak fiziksel ayrışma iki ya da daha fazla grubun yaşam alanlarının birbirinden ayrılması ve kent çevresinde kendilerine ait gördükleri farklı mekanlarda grupların yoğunlaşmasını ifade etmektedir. Bu kapsamda da sosyo-ekonomik ve kültürel segmentlerin coğrafi mekana yansımaları söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla disiplinler arası bir çalışma alanına sahip bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Bu tarz bir bakış açısıyla yola çıkan Farley (2010:43) kavramsal olarak fiziksel ayrışmayı farklı disiplinler açısından ele almaktadır. Buna göre fiziksel ayrışma sosyolojik bir kavram olarak sosyal gruplar arasındaki etkileşimin yoksunluğu, coğrafi anlamda ise mekanlar arasında sosyal grupların eşitsizliği olarak değerlendirilmektedir. Saltman da (1991:1) fiziksel ayrışmanın coğrafi bir alan içerisinde yaşayan farklı grupların mekansal olarak birbirinden ayrılması şeklinde gerçekleştiğini vurgulamaktadır. Buna göre fiziksel ayrışma, bir toplumda azınlık gruplarının ve/veya farklı kimliklerin toplumun çoğunluğundan ayrı ayrı yerlerde yoğunlaşarak yaşamlarını sürdürmesidir. Bu aynı zamanda bu grupların sosyo- ekonomik açıdan, mesleki ve aile yapıları açısından ve alt kültürler açısından birbirinden farklılaşması anlamına gelmektedir. K' Akumu ve Olima ise (2007:90) fiziksel ayrışmayı, bir sosyal gruba, devlet veya piyasa mekanizması tarafından tahsis edilen fiziksel mekan veya herhangi bir sosyal grup tarafından tüketilen mekan olarak değerlendirmekte ve fiziksel ayrışmanın iki temel nedeni olduğunu vurgulamaktadır. Bunlardan birincisi ırk veya etnik kökene bağlı olarak farklı formlarda meydana gelen, sosyal zarar, ikincisi ise ekonomik sisteminin aksayışı ve sosyal eşitsizliğe bağlı olarak ortaya çıkan ve işgücünün ayrışmasına bağlı olarak yaşam alanlarının ayrışması anlamına gelen, ekonomik sistem aksaklıklarıdır. Fiziksel ayrışmanın nedenlerinden sosyal zarar, hızlı bir şekilde ekonomik sistemin aksaklıklarına yol açmakta ve bu da hızlı bir şekilde fiziksel ayrışmaya dönüşmektedir.

3. Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler[‡]

2011 yılı Nisan ayında, Suriye'de yaşanan protesto olaylarının iç savaşa dönüşmesinden sonra, 22 milyonun üzerinde insanın yaşadığı Suriye'de nüfusun yarısından fazlası yerinden edilmiştir. Bu yerinden edilenlerin 5.6 milyonu[§] ülkesini terk ederek komşu ülkelere sığınmıştır. Sığınılan ülkelerin başında ise Türkiye yer almıştır. 29 Nisan 2011 tarihinde başlayan, Suriye'den Türkiye'ye karşı kitlesel göç hareketi, savaş mağduru herkese kapılarının açık olduğunu belirten "açık kapı politikası" ile durmaksızın devam etmiş

[‡] Bu Bölüm hakkında daha ayrıntılı bilgi için Bknz. Tümtaş (2018). Her ne kadar Türkiye, Suriyelileri mülteci olarak kabul etmese de, bu çalışmada Suriyelilerden mülteci olarak söz edilecektir.

[§] <http://www.unhcr.org/syria-emergency.html>

ve 27 Eylül 2018 tarihi itibarıyla, 3.567.658** Suriyeli mültecinin Türkiye'nin 7 bölgesine ve 81 iline yayılması ile sonuçlanmıştır††.

Türkiye, ilk olarak 2011 yılı Nisan ayından itibaren ülkeye giriş yapan Suriyeli mültecileri, sınırda tutma politikası kapsamında, sınıra yakın noktalarda oluşturduğu barınma merkezlerinde tutmaya çalışmıştır. Bu bağlamda Suriye-Türkiye sınırına yakın konumda bulunan 10 ilde 23 barınma merkezi, mültecilerin barınmaları için kurulmuştur. Ancak süreç içerisinde gelen Suriyeli mülteci sayısı beklenenin çok üzerinde olunca, barınma merkezleri yetersiz kalmış ve Suriyeli mülteciler kendi istekleri ile farklı kentlere yerleşmişlerdir.

Türkiye toplumu ilk etapta, gelen mültecilere, savaş mağduru olmaları, din kardeşi, misafir vb. söylemler ile hoşgörü ile yaklaşmış ve bu doğrultuda da mültecilere karşı toplumsal kabul oranı yüksek olmuştur. Ancak süreç içerisinde “misafirliğin” uzaması, başta istihdam piyasası olmak üzere, gündelik yaşamda mültecilerin varlığının hissedilmesi, mültecilerin Türkiye için kalıcılığının tartışılmasıyla birlikte toplumsal kabul oranının düştüğü görülmüştür. Bu doğrultuda da Suriyeli mültecilere karşı ayrımcılık ile başlayan süreç, toplumsal dışlamaya ve hatta bazı şehirlerde toplumsal çatışmalara dönüşmüştür.‡‡ Bütün bu sürecin sonucunda ise Suriyeli mülteciler açısından Türkiye’de çok daha zor şartlar altında yaşam koşulları ortaya çıkmıştır. Nitekim Tümtaş’ın (2018:44) Suriyeli mülteciler ile yaptığı yaptığı nicel ve nitel saha araştırma sonuçları, mültecilerin istihdam piyasasında başta ücret olmak üzere, çalışma süresi, çalışma şartları vb. hususlar açısından eşitsiz uygulamalar ile karşılaştıklarını ve bu doğrultuda da yoksulluk sorununu daha derin yaşadıklarını ortaya koymuştur. Bunun yanında yine saha araştırma verileri, mültecilerin etno-kültürel farklılıkları ve ucuz işgücü oldukları gerekçesiyle ayrımcılığa ve dışlanmaya maruz kaldıklarına dair düşüncelerini ortaya koymuştur.

4. Araştırma Hakkında

Araştırma, Türkiyelilerin 2011 yılından itibaren ülkeye giriş yapan Suriyeli mültecilere karşı olan tutumlarını belirlemeye yönelik olarak 2017 yılı Eylül ayında Mersin’de yapılmıştır. Araştırmada nüfus payları temelinde her tabakada yer alan sokaklarda, rastgele seçilen örnekleme anket uygulanmış, örneklem hesabında %98 güven düzeyi ile çalışılmış ve göz yumulabilir hata payı %3 olarak kabul edilmiştir. Bu doğrultuda, Mersin şehir merkezinde yer alan 4 merkez ilçede, 1409 hanede yüz yüze görüşme yöntemi ile anket uygulanmıştır. Bu anketlerin %26,2’si Akdeniz, %26,1’i Toroslar, %23,8’i Yenişehir ve %23,8’i Mezitli ilçelerinde yapılmıştır.

4.1. Demografik Bulgular

İlk olarak araştırma grubunda yer alanların demografik bulgularına yer verilmiştir. Buna göre araştırma grubunun %51,2’si erkek, %48,8’i kadın, yaş ortalaması ise 38,3’tür. Medeni durumlarına bakıldığında, %33,6’sı bekâr, %56,6’sı evli, %3,5’i boşanmış ve %6,4’ü eşini kaybetmiştir. Araştırma grubunun %25,4’ü köyde, %6,7’si kasabada, %67,9’u kentlerde doğmuşken, %33,7’si Apt daresi, %32,6’sı güvenli site, %22,9’u müstakil ev, %6’sı çok katlı toplu konut, %4,7’si ise gecekondular olarak yaşadığı konut tipini tanımlamıştır. yaşanan konutların mülkiyet durumlarına bakıldığında %52,1’inin ev sahibi,

** http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik

†† İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne göre Suriyeli mülteci sayısının Türkiye nüfusuna oranı genel olarak %3,72’dir. Ancak bazı illerde bu oran çok daha yüksektir. Örneğin İl nüfusu ile karşılaştırıldığında %95,15’inin Suriyeli olduğu Kilis, %24,69’unun Suriyeli olduğu Hatay, %21,67’sinin Suriyeli olduğu Şanlıurfa ve %16,7’sinin Suriyeli olduğu Gaziantep özellikle dikkat çekmektedir. Bu kentlerin ortak noktası ise, Suriye’ye sınır kenti olmalarıdır.

‡‡ İzmir Torbalı (www.aa.com.tr), Mersin Akdeniz (www.milliyet.com.tr), Konya Beyşehir (www.bbc.com), Adana Yüreğir (www.cnnturk.com) İstanbul Başakşehir (www.hurriyet.com.tr), Denizli Sarayköy (www.haberturk.com) örneklerinde olduğu gibi Suriyeli mülteciler ile Türk vatandaşları arasında ölümlere varan çatışmalar yaşanmıştır.

%32,6'sının kiracı%15,3'ünün ise eş, dost, akraba evinde kira ödemedi oturduğu görülmektedir.

Bunların yanında araştırma grubunun yaklaşık 1/3'ü Mersin'e göç ile gelmiştir. Göç edenlerin %80,7'si sosyo-ekonomik gerekçelerle göç etmişken, %19,3'si ise zorunlu göç gerekçeleriyle yerinden edilmiştir. Yerinden edilenlerin kimliğine bakıldığında ise neredeyse tamamının 1990'lı yıllarda göç ettiği, Kürt etnik kimliğine sahip olduğu ve Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki olaylardan dolayı yerinden edildiği görülmektedir.

Göç edenlerin göç gerekçelerine ilçeleri bazında değerlendirildiğinde sosyal ve sınıfsal ayrışmaların geniş ölçekteki izdüşümüne dair ipuçlarının olduğu görülmektedir.

		Göç Edenlerin Göç Nedeni * İlçe				Toplam
		Yüzde %				
		İlçe				
		Akdeniz	Toroslar	Yenişehir	Mezitli	
Göç Edenlerin	Tayin	5,3	4,2	15,0	11,8	9,1
Göç Nedeni	İşim Nedeniyle	6,2	11,8	17,5	5,9	10,2
	Geçim Sıkıntısı	13,3	13,9	22,5	9,8	14,5
	Eğitim	2,7	2,1	2,5	11,8	5,1
	Ekonomik ve Sosyal Olanaklar Fazla Olduğu İçin	17,7	31,9	32,5	39,2	31,1
	Can Güvenliği/Kan Davası		2,8			0,8
	Memleketimdeki Olaylar	52,2	20,8		5,9	18,5
	Evlilik	2,7	12,5	10,0	15,7	10,8
Toplam		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Zira yukarıdaki tabloya bakıldığında, Akdeniz ilçesine göç edenlerin %52,2'si memleketimdeki olaylar nedeniyle göç ettim diyenlerden oluşmaktayken, bunların tamamı kimliğini Kürt olarak tanımlamaktadır. Bu oran Akdeniz ilçesine sınır komşusu olan Toroslarda ise %20,8'dir. Toroslarda bu yanıt verenlerin ise Akdeniz ilçesine sınır olan mahallelerde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu iki ilçenin de diğer ilçelere nazaran hane aylık gelirinin çok düşük olduğunu da belirtmek gerekmektedir. Dolayısıyla, geniş ölçekte, sosyal ve sınıfsal olarak bu iki ilçenin ayrıştığını belirtmek mümkündür.

Bunların yanında demografik bulgularda eğitim, istihdam ve hane aylık duruma yer verilmiştir. Buna göre araştırma grubunun %10'u herhangi bir eğitim almamışken, %6,1'i ilkokul, %16,5'i ortaokul, %41,4'ü lise ve %26,1'i üniversite eğitimi almışken, araştırma grubunun %15,4'ü istihdam olanaklarında yoksun, %8,4'ü emekli, %14,7'si ev kadını, %3,8'i üniversite öğrencisi ve %57,7'i ise herhangi bir işte istihdam edilmektedir. Hane aylık gelir durumuna bakıldığında ise kent genelinde yoksulluk tablosunun oluştuğuna dair ibareler karşımıza çıkmaktadır.

Hane Aylık Gelir		
	Yanıt Sayısı	Yüzde %
0-1000 TL	124	8,8
1001-1400 TL	176	12,5
1401-2000	241	17,1
2001-3000 TL	421	29,9
3001-5000 TL	387	27,5
5000 + TL	60	4,3
Toplam	1409	100,0

Zira araştırma grubunun %8,8'i 1000 TL altında hane aylık geliri bulunmaktayken, buna ek olarak %12,5'inin ise dönemin asgari ücreti olan 1400 TL'nin altında hane aylık geliri bulunmaktadır. Bunların yanında %17,1'inin 1401 TL -2000 TL arasında, %29,9'unun 2001 TL – 3000 TL arasında, %27,5'inin 3001-5000 TL ve %4,3'ünün ise 5000 TL'nin üzerinde hane aylık geliri bulunmaktadır. Genel olarak bakıldığında ise araştırma grubunun ortalama hane aylık geliri 2774 TL'dir. Bu ortalama Türk-İş'in araştırmanın yapıldığı dönemdeki yoksulluk sınırı olan 4878 TL^{§§}'nin çok altındadır. Bu bulgu özellikle mültecilere karşı gelişen sosyo-mekansal ayrışma dinamiklerini harekete geçirme noktasında önem arz etmektedir.

Bilindiği üzere sosyo-mekansal ayrışma dinamiklerini etkileyen faktörlerden biri de kimliktir. Özellikle göçmenlerin göç sonucu geldikleri yeni yerleşilen yerleşim biriminde yaşayanlar ile kimliksel farklılıkları ne kadar farklı ise ayrışma dinamikleri de o kadar derin olabilmektedir.

Kimliğinizi Nasıl Tanımlarsınız		
	Yanıt Sayısı	Yüzde %
Türk	790	56,1
Kürt	384	27,3
Arap	162	11,5
Roman	19	1,3
Arnavut	6	0,4
Türkiyeli	226	16,0
TC Vatandaşı	614	43,6
Memleketi	44	3,1
Hanefi	52	3,7
Şafi	43	3,1
Alevi	163	11,6
Müslüman	802	56,9
Hristiyan	3	0,2
Ateist	40	2,8
İnsan	12	0,9

Birden Fazla Yanıt Verilmiştir

Bu bağlamda araştırma grubuna bakıldığında %96,6'sının kendisini etnik kimlikler ile tanımladıkları, bunların %56,1'inin Türk, %27,3'ünün Kürt, %11,5'inin Arap, %1,3'ünün Roman ve %0,4'ünün ise Arnavut olarak vurguladıkları görülmektedir. Daha kapsayıcı bir üst kimlik olan T.C. Vatandaşı olarak tanımlayanlar %43,6'da kalmış iken, %16'sı Türkiyeli, %3,1'i memleketi ile kimlik tanımlamasında bulunmuştur. Tabloya bakıldığında %78,3'ü ise inançsal kimliğini kimlik tanımlamalarında vurgulamıştır. Bunların %56,9'u Müslüman, %11,6'sı Alevi, %3,7'si Hanefi, %3,1'i Şafi, %2,8'i Ateist ve %0,2'si ise deist olarak kimlik tanımlamalarında inançsal kimliğini kullanmıştır.

4.2. Toplumsal Tutum

Göç alan yerleşim birimlerinde, göçün büyüklüğüne bağlı olarak toplumsal tepkiler gelişebilmekte ve ayrışma ve dışlama dinamiklerini ortaya çıkarabilmektedir. Bu tepkiler özellikle göçmenleri “sorun olarak görme” kapsamında başlar ve süreç içerisinde derinleşerek artar. Bu durumun Suriyeli mültecilere karşı

§§ <http://www.turkis.org.tr/TEMMUZ-2017-ACLİK-ve-YOKSULLUK-SINIRI-d8549>

gelişip gelişmediğini tespit etmek amacıyla araştırma grubuna “sizde kentin en önemli sorunu nedir” sorusu yöneltilmiştir. Alınan yanıtlara göre kentin en önemli sorunu %32,5 ile işsizlik iken bunu %25,5 ile Suriyeliler yanıtının takip ettiği görülmektedir. Tablodan izlenebileceği gibi yaşanan konut tipleri açısından kentin en önemli sorunu algısına bakıldığında, Güvenlikli sitede yaşayanların %42,2’si, Apt. Dairesinde yaşayanların %24,6’sı, Toplu konutta yaşayanların %20’si açısından kentin en önemli sorunu Suriyelilerdir. Bu oranların gecekonduda yaşayanlar için %9,1 ve müstakil evde yaşayanlar için %7,7 olması tabloda en dikkat çekici veriler olarak ortaya çıkmaktadır. Zira Suriyelilere karşı oluşmuş olan sınıfsal tepkinin mekânsal izdüşümü gibi bir yoruma olanak sağlayabilmektedir.

		Kent En Önemli Sorunu * Konut Tipi					Toplam %
		Yüzde %					
		Konut Tipi					
		Apt Dairesi	Güvenlikli Site	Müstakil Ev	Çok Katlı Toplu Konut	Gecekonduda	
Kent En Önemli Sorunu	İşsizlik	37,7	16,1	46,7	30,6	42,4	32,5
	Ayrımcılık/Kayırmacılık	8,2	12,4	29,1	24,7	39,4	16,8
	Suriyeliler	24,6	42,2	7,7	20,0	9,1	25,5
	İç Göç	11,2	17,0	5,9	5,9	9,1	11,4
	Toplumsal uyum eksikliği	8,0	3,9	4,0	3,5		5,1
	Çarpık Yapılaşma/Kentleşme				4,7		0,3
	Ulaşım/Trafik	0,6	2,0				0,9
	Altyapı	0,6					0,2
	Asayiş Olayları	4,4	0,7	5,6	3,5		3,2
	Yönetim	4,6	5,9	0,9	7,1		4,1
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

Nitekim hane aylık gelir durumu ile kentin en önemli sorunu karşılaştırması yapıldığında, Suriyelilere karşı oluşmuş olan tepkinin gelir durumları açısından nasıl farklılaştığı görülmektedir. 1400 TL’ye kadar gelir elde edenler açısından kentin en önemli sorunu Suriyelilerken, 5000 TL’nin üzerinde hane aylık geliri olanların %40’ı açısından en önemli sorun Suriyelilerdir.

Kentte Suriyeli mültecilere karşı toplumsal tepkiyi ortaya koyan bir diğer bulgu, iki aşamalı sorulan “son yıllarda kentinizde toplumsal açıdan olumsuz gelişmeler yaşandı mı” sorusuna alınan yanıtlarda belirmiştir. Buna göre araştırma grubunun %84,5’i son yıllarda kentte olumsuz gelişmeler yaşandığını düşünmekteyken, bunların %52,6’sı son yıllarda kentte yaşanan olumsuz gelişmeyi “Suriyeliler doldu” diye açıklamaktadır. Alınan yanıtlar ilçeler açısından karşılaştırıldığında kentteki olumsuz gelişmeyi Suriyeliler doldu diye belirtenlerin oranı Akdeniz ilçesinde %28,2 iken Toroslar’da %52,4, Yenişehir’de %60,7 ve Mezitli’de ise %71,4’tür. Dolayısıyla orta ve üst sınıfın yaşadığı Mezitli ilçesinde Suriyelilere karşı oluşan tepki diğer ilçelere nazaran daha yüksektir. Yine yaşanan konut tipi ile birlikte değerlendirildiğinde gecekonduda %21,2, müstakil evde %35 olan Suriyeliler doldu yanıtı, güvenlikli sitelerde %68,3 olarak belirmiştir.

Nihayetinde sosyal ayrışmalar düzeyindeki toplumsal tepkiyi ortaya koyan en önemli bulgu, araştırma grubuna sorulan “son bir yılda suriyelilerle sosyal ve/veya ekonomik ilişkilerde bulundunuz mu” sorusuna alınan cevaplarda oluşmuştur. Buna göre araştırma grubunun %54,9’u son bir yılda Suriyelilerle sosyo-ekonomik ilişkiye girmemişken, bu tarz ilişkilere girmeme nedeni olarak %33,3’ü doğrudan doğruya Suriyelileri sevmediğini, %20,7’si gerekçesiz olarak Suriyelilerle ilişki kurmak istemediğini, %16,3’ü ise Suriyelilere güvenmediği için temas kurmadığını belirtmiştir.

Dolayısıyla sunulan bütün bu veriler Suriyeli kent mültecilerinin sosyal ayrışmalara maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Şüphesiz ki sosyal ayrışmaların önemli sonuçlarından biri de mekânsal ayrışmalara neden olmasındır. Bu bağlamda araştırma grubuna “Suriyelilerle aynı mahallede/sitede/binada yaşamak sizi rahatsız eder mi/ediyor mu” sorusu yöneltilmiştir. Buna göre araştırma grubunun %69,7’si Suriyeli mültecilerle aynı binada hatta aynı mahallede yaşamaktan rahatsızlık duyacağını belirtmiştir.

Suriyelilerle Aynı Mahallede/Sitede/Binada Yaşamak Sizi Rahatsız Eder Mi/Ediyorsa, Bunun Nedeni		
	Yanıt Sayısı	Yüzde %
Güvenli bulmuyorum	616	43,7
Yaşam biçimleri farklı	616	43,7
Etnik ve kültürel farklılıklardan dolayı	481	34,1
Bize zarar verebileceklerini düşünüyorum	294	20,9
Ekonomimize zarar veriyorlar	248	17,6
Sosyal medya ve basındaki olumsuz haberlerden etkileniyorum	117	8,3

Birden Fazla Yanıt Verilmiştir

Suriyeli mültecilerle mekânsal olarak da ayrışma gerekçesinde ise mültecileri tehdit olarak görme ve yaşam biçimi farklılığı ön plandadır. Buna göre, birden fazla yanıtın alındığı soruda, araştırma grubunun %43,7’si Suriyeli mültecileri güvenli bulmadığı, %43,7’si yaşam biçimlerinin farklı olduğu, %34,1’i etnik ve kültürel farklılıklarında dolayı ve %20,9’u Suriyeli mültecilerin kendilerine zarar vereceği endişesiyle, %17,6’sı ekonomiye verdikleri zarar nedeniyle tepkili olduğu gerekçesi ve %8,3’ü ise sosyal medya ve basındaki olumsuz haberlerden etkilendiği gerekçesiyle aynı binada hatta aynı mahallede yaşamak istememektedir.

5. Sonuç Yerine

Bilindiği üzere, 2011 yılında Suriye’deki iç savaş sonrasında milyonlarca insan zorunlu olarak yerinden edilmiş ve bunların büyük bir kısmı komşu ülkelere sığınmıştır. Bu ülkelere biri olan Türkiye’ye resmi rakamlara göre 3,5 milyonun üzerinde Suriyeli göç etmiştir. Türkiye “mülteci” statüsü vermediği Suriyelileri ilk olarak sınıra yakın yerlerdeki barınma merkezlerinde tutmaya çalışmışsa da, süreç içerisinde, sayısının fazlalığından dolayı, bunu başaramamış ve Suriyeliler, ülkenin 7 bölgesindeki 81 kente yayılmıştır.

Türkiye toplumu, başlangıçta Suriyelilere karşı “savaş mağduru” olmaları nedeniyle hoşgörü ile yaklaşmış ve bu bağlamda da Suriyeliler için toplumsal kabul oranı yüksek olmuşken, Suriyelilerin sosyo-ekonomik etkilerinin gündelik yaşamda hissedilmesinden sonra, sosyo-mekansal ayrışma dinamikleri devreye girmiş ve nihayetinde dışlama tutumları oluşmuştur.

Bu çalışma boyunca sunulan bütün bulgular göstermektedir ki, Türkiye’de resmi olarak mülteci olarak kabul edilmeyip, mültecilerin sahip olduğu hukuki haklara sahip olamayan Suriyeliler, sosyal ve mekânsal olarak ayrışma dinamiklerine maruz kalmaktadırlar. Geçmiş yıllarda bu tarz ayrışmaları deneyimlemiş olan Türkiye kentleri açısından ciddi bir duruma işaret eden bu ayrışmış dokuların ivedilikle çözülmesi ve entegrasyon ve bütünleşme için çalışmaların yapılması elzemdir. Zira unutulmamalıdır ki toplumsal çatışmaların temelini ayrışmış dokular oluşturmaktadır. Bu tarz ayrışmış dokuları bütünleşmeye dönüştürülemediği müddetçe toplumsal çatışma potansiyeli dinamikliğini koruyacaktır.

Referanslar

- Baumann, G., Çok Kültürlülük Bilmecesi Ulusal, Etnik Ve Dinsel Kimlikleri Yeniden Düşünmek, Çev: I. DEMİRAKIN, Dost, Ankara, 2006.
- Boal, F. W., “Urban Ethnic Segregation and the Scenarios Spectrum”, In *Desegregating the City – Ghettos, Enclaves & Inequality*, Editor:, D. P. Varady USA: State University of New York Press, Albany, 2005.
- Duncan, O.D. and S. Lieberson., “ Ethnic Segregation and Assimilation”, , In *Urban Social Segregation*, Edited by: C., PEACH, London and New York: Longman, pp. 96- 110, 1975.
- Farley, K.L., *Patterns And Trends İn Ethnic Residential Segregation İn England, 1991-2001: A Quantitative And Qualitative Investigation*, Unpublished Doctoral Thesis, UK: Durham University, 2010.
- K’akumu O.A. and W.H.A.. Olima, “ The dynamics and implications of residential segregation in Nairobi”, *Habitat International*, Volume: 31, pp. 87–99, 2007.
- Saltman, J., “Theoretical Orientation: Residential Segregation”, In *Urban Housing Segregation of Minorities in Western Europe and United States*, Edited by: E. HUTTMAN, W. BLAUW and J. SALTMAN, USA: Duke University Press, pp. 1-15, 1991.
- Sjoberg, G., “Sanayi Öncesi Kent”, İç. 20. Yüzyıl Kenti, Derleme ve Çeviri. B.DURU ve A. ALKAN, İmge, Ankara, 2002.
- Turner, B., *Eşitlik*, Dost, Ankara, 1997.
- Tümtaş M. S. (2018) *Toplumsal Dışlanmadan Vatandaşlık Tartışmalarına Suriyeli Kent Mültecileri Akdeniz İİBF Dergisi*, Vol:18, Yıl: May 2018, Sayı:37, s.26-47.
- Wallace E. S.,(1980) *The Urban Environment*, The Dorsey Press, Georgetown.
- <http://aa.com.tr/tr/turkiye/torbalidaki-suriyeliler-kavga-nedeniyle-akrabalarinin-yanina-gitti/792834> Erişim Tarihi 18.04.2017
- http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/07/160710_konya_gerginlik Erişim Tarihi 18.04.2017
- <http://www.cnnturk.com/turkiye/adanada-suriyelilerle-mahalleli-birbirine-girdi-4-yarali> Erişim Tarihi 18.04.2017
- http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_kanun.pdf 17.05.218
- <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1431597-denizlide-suriyelilerin-karistigi-kavga-ilceyi-ayaga-kaldirdi> Erişim Tarihi 18.04.2017
- <http://www.hurriyet.com.tr/basaksehir-de-suriyeliler-ile-mahalleli-arasinda-gerginlik-28963980> Erişim Tarihi 18.04.2017
- <http://www.hurriyet.com.tr/yok-baskani-turkiyedeki-universitelerde-okuyan-suriyeli-sayisini-acikladi-40389947> Erişim Tarihi 19.03.2017
- <http://www.milliyet.com.tr/son-dakika-suriyeliler-ile-tehli-gundem-2434428/> Erişim Tarihi 18.04.2017
- <http://www.unhcr.org/syria-emergency.html> 17.05.2018
- http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik 17.05.2018
- <http://www.turkis.org.tr/TEMMUZ-2017-ACLİK-ve-YOKSULLUK-SINIRI-d8549>